SUOMEN JOURNALISTILIITTO
FINLANDS JOURNALISTFÖRBUND

Eduskunnan lakivaliokunta 23.9. 2022

Asia: HE 98/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle avoimuusrekisterilaiksi

Avoimuusrekisterilaki on tärkeä ja tervetullut. Se lisää parhaimmillaan journalistien tiedonsaantia yhteiskunnallisesti merkittävistä kysymyksistä. Lobbaukseen liittyvä taloudellinen informaatio on tärkeää saada julki, jotta ymmärretään, ketkä vaikuttavat päättäjiin ja mitä se maksaa.

Lakiesityksessä on kuitenkin edelleen muutamia kohtia, jotka voivat heikentää avoimuusrekisterin tehokkuutta avoimuuden edistämisessä. Rekisterin päivittäminen kahdesti vuodessa johtaa siihen, ettei lyhyen aikavälin tilanne välttämättä välity. Yhteiskunnallisen päätöksenteon tempo on nopeaa erityisesti kriisiaikoina, ja journalistien olisi tärkeää saada ajantasainen tilannekuva siitä, mitkä tahot vaikuttavat poliittisiin päätöksiin.

Toivomme, että myös 10 vuoden säilytysajan jälkeen tieto on edelleen löydettävissä riittävän helposti. Lobbausinformaation kerääminen yli hallituskausien tulee mahdollistaa. Esimerkiksi tutkivien journalistien työ ulottuu monesti läpi useiden hallituskausien.

Suurin huolenaiheemme liittyy rekisterin soveltamisalaan. Kuten olemme aiemminkin todenneet, tulisi lobbarirekisterin kattaa koko valtionhallinto nyt ehdotetun eduskunnan ja ministeriöiden sijaan. Esityksessä mainitaan, että ”kansainvälisten esimerkkien ja suositusten perusteella lobbausrekisterien soveltamisalan tulisi kattaa mahdollisimman laajasti lainsäädäntö- ja toimeenpanovaltaa, jotta sääntelyyn ei jäisi ilmeisiä aukkoja.” Nähdäksemme tämä tavoite ei esitetyssä mallissa täysimääräisesti toteudu. Useat valtion virastot, kunnat ja hyvinvointialueet käyttävät merkittävää yhteiskunnallista valtaa ja myös taloudellisia resursseja. Niiden lobbaamisen jääminen avoimuusrekisterin ulkopuolelle on valitettavaa. Suomessa on laaja kunnallinen itsehallinto ja hyvinvointialueet käyttävät myös merkittävää yhteiskunnallista valtaa. Olisikin tärkeää huolehtia siitä, että avoimuusrekisteri tullaan ulottamaan myös näihin.

Avoimuusrekisterin käytännön toimivuudesta tulee huolehtia. Sähköisen alustan tulee olla sellainen, että niin journalisti kuin asiasta kiinnostunut kansalainenkin löytää tiedot nopeasti, ja tiedot ovat riittävän tarkat. Avoimuusrekisterin neuvottelukunnan kokoonpanoon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Siellä tulee olla edustettuina paitsi valvottavien edustajat ja virkamieskuntaa, myös yhteiskunnan avoimuutta edistäviä riippumattomia tahoja. Avoimuusrekisterin arvioinnin ja kehittämisen tulee olla pitkäjänteistä ja jatkuvaa.

Salla Nazarenko
Kansainvälisten asioiden asiantuntija

Säästöpankinranta
2 A 7 krs. PL 252
00530 Helsinki
-
Sparbankstranden
2 A 7. våningen
PB 252
00530 Helsingfors
-
(09) 612 2330
-
www.journalistiliitto.fi